

порядку і, зрештою, унаочнюється ідея витвору мистецтва. Водночас укладається гранично можлива корелятивна узгодженість між предметом та актами його осягнення, у якій твір мистецтва постає у своїй повноті та завершеності. Звертаючись до переживання літературного твору, Ингарден говорить, що схоплення ідеї полягає у доведенні „до наочного вияву істотного зв'язку між окресленою представленою ситуацією, яка є кульмінаційною фазою попереднього розвитку... і метафізичною якістю, яка виявляється на тлі цієї ситуації і з її змісту черпає своє забарвлення... Цей зв'язок, раз відкритий і побачений, дозволяє водночас зрозуміти внутрішній зв'язок окремих фаз твору і схопити весь твір мистецтва, як твір з однієї брили” [9, 382-383].

Підсумовуючи наше дослідження відзначимо, що у феноменологічних розвідках естетичне сприймання постає як континуальний потік безпосереднього чуттєвого осягнення якісних, матеріально-речових, психоемоційних та метафізичних даних, синтетична сукупність яких утворює цілісні художні феномени.

Література

1. Гартман Н. Эстетика / Пер. с нем. Т.С.Батищевой, А.В. Дерюгиной, Е.В. Касьяновой, М. К. Мамардашвили / Николай Гартман. – К.: Ника-Центр, 2004. – 639 с.
2. Гуссерль Э. Идеи чистой феноменологии и феноменологической философии. – Т. 1 / Пер. с нем. А.В. Михайлова / Эдмунд Гуссерль. – М.: ДИК, 1999. – 334 с.
3. Ингарден Р. Введение в феноменологию Эдмунда Гуссерля / Пер. А. Денежкина и В. Куренного / Роман Ингарден. – М.: Дом интеллектуальной книги, 1999. – 158 с.
4. Кандинский В. О духовном в искусстве / Василий Кандинский. – М., 1992. – 107 с.
5. Мерло-Понти М. Кино и новая психология [Электронный ресурс] / Морис Мерло-Понти. – Режим доступа: <http://www.psychology.ru/library/00038.shtml>
6. Ingarden, Roman. Przeżycie estetyczne / Roman Ingarden // Studia z estetyki. – Т. III. – Warszawa: PWN, 1958. – S. 97-102.
7. Ingarden, Roman. Zasady epistemologicznego rozważania doświadczenia estetycznego / Roman Ingarden // Studia z estetyki. – Т. III. – Warszawa: PWN, 1958. – S 165-174.
8. Ingarden, Roman. O poznawaniu dzieła literackiego / Roman Ingarden // Studia z estetyki. – Т. II. – Warszawa: PWN, 1958.
9. Ingarden, Roman. O dziele literackim. Badania z pogranicza ontologii, teorii języka i filozofii literatury. Przekładu dokonała Maria Turowicz / Roman Ingarden. – Warszawa: PWN, 1988.

Аннотация. *Братко К.В. Анализ данных эстетического восприятия в феноменологической философии.*

В статье раскрывается специфика феноменологического исследования предметных данных эстетического восприятия. Опираясь на работы Э. Гуссерля, Н. Гартмана, Р. Ингардена и М. Мерло-Понти, автор рассматривает эстетическое восприятие как разновидность непосредственного опыта, в котором происходит синтетическое постижение качественных, материально-вещественных, психоэмоциональных и метафизических свойств предмета.

Ключевые слова: *непосредственный опыт, эстетическое восприятие, перцептивное поле, качественные, материально-вещественные, психоэмоциональные, метафизические свойства предмета.*

Summary. *Bratko K.V. Analysis data of aesthetic perception in phenomenological philosophy.*

The article reveals phenomenological research specifics of subject data of aesthetic perception. Based on the work of Husserl, M. Hartmann, R. Ingarden and M. Merlo-Ponti, the author considers aesthetic perception as a kind of immediate experience, in which the synthetic comprehension of quality, substantial, psychoemotional and metaphysical properties of the subject take place.

Key words: *immediate experience, aesthetic perception, perceptual field, quality, substantial, psychoemotional and metaphysical properties of the object.*

Надійшла до редколегії 26.10.2010 р.

СВОЄРІДНІСТЬ ФЕНОМЕНУ АСКЕТИЗМУ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ІУДАЇЗМІ

Стаття присвячена висвітленню проблеми аскетизму. В нашому дослідженні здійснюється огляд даного феномену, розкривається сутність, зміст та особливості аскетизму як духовної практики. Значну увагу в роботі приділено місцю аскетизму в іудейській духовній традиції.

Ключові слова: аскетизм, форми аскетизму, іудаїзм, тілесне начало, духовне начало.

Актуальність дослідження аскетизму зумовлена духовними потребами сучасної людини і суспільства, які сьогодні перебувають у процесі пошуку цінностей. Важливість дослідження цього феномену полягає у тому, що зазвичай аскетизм сприймається у вузькому сенсі – лише як система фізичних самообмежень, коли бракує розуміння духовної сутності цього явища. Сутність аскетичної практики полягає у баченні людини як духовно-тілесної цілісності, у її вічному прагненні до вдосконалення своєї тілесної і духовної природи.

Традиційно, аскетичними принципами вважалися самообмежування і самопримус, а аскетизм – здебільшого засобом саморегуляції та самовдосконалення особистості. Поступово він зазнавав дедалі більшої негативної оцінки, розуміння його сутності втрачалося, а якщо й подавалося, то досить поверхово, тільки з негативним значенням, без належного осмислення. У той же час його принципи, прийоми, методи (наприклад, праця як засіб самовдосконалення) завжди існували й нині продовжують застосовуватися. Але теоретично вони не осмислені й не обґрунтовані, що не тільки зменшує дієвість аскетизму, а й часто призводить до його негативного спрямування й небажаних результатів. Тому практика вимагає більш вичерпного розуміння сутності аскетизму як одного з головних принципів саморозвитку особистості на шляху до духовних вершин її буття.

Метою нашого дослідження є розкриття сутності аскетизму та з'ясування його місця і ролі в іудейській духовній традиції.

Перші спроби рефлексії феномену аскетизму були зроблені в релігійних і філософських системах давніх цивілізацій. Найбільш розробленими є проблеми, пов'язані з дослідженням даного феномену, що розглядається і як спосіб морального вдосконалення, духовного звеличування, і як етичний принцип самообмеження чуттєвої сфери. Учення аскетизму, основи яких були закладені античною релігійно-філософською традицією, у християнській культурі, з одного боку, знайшли закономірне продовження, з іншого – кардинально переглянуті. До вивчення аскетизму як феномену християнської духовної традиції зверталися і продовжують звертатися як релігійні, так і світські мислителі. До перших спроб системного осмислення аскетизму, його цінності, практики належить старозавітна біблійна традиція, що розкриває сутність і цінність аскетизму як індивідуально-духовного, так і соціокультурного явища. Найбільш повного розуміння іудейської аскетичної практики як вершини розвитку імперативної саморегуляції та універсального нормативно-етичного принципу було досягнуто завдяки працям А. Алексєєва, М. Беленького, Т. Буткевича, Б. Вишеславцева, М. Іскіна, М. Маймоніда, З. Фрейда, М. Шолема та ін. У XIX-XX ст. темі аскетизму присвячували свої релігійно-філософські праці В. Соловйов, П. Флоренський, С. Франк, С. Хоружий та багато інших. Своєрідність тілесних і духовних аскетичних практик привертає увагу й представників психоаналізу. Соціологічний погляд на феномен аскетизму представлений у дослідженнях динаміки культури П. Сорокіна.

Аскетизм є одним з різновидів релігійних практик. Більшість дослідників визнають, що всі релігії тією чи іншою мірою в якості засобу очищення використовують практику аскези. При цьому одні вважають, що аскетизм існував уже в примітивних народів, як елемент обрядів, ритуалів, інші – аскетизмом називають лише усвідомлене і добровільне зречення від життєвих задовольень, також існує думка, що істинний аскетизм можливий тільки в світлі християнських ідеалів. Саме поняття аскези має грецьке походження, воно означало підготовку атлетів до спортивних змагань, котрі в ті часи мали сакральне значення. Саме тому в подальшому це поняття отримало більш широке тлумачення і почало позначати взагалі боротьбу з пороками і прагнення до морального життя.

Таким чином, аскетизм визначається як духовна практика, яка пропагує крайнє обмеження деяких фізичних потреб людини, відмову від життєвих благ, що тим самим наближує її до божества. Аскетизм проповідує відлюдництво, безшлюбність, самотуртури, „умертвіння плоті”, зречення радощів життя і тому подібне, зазвичай для досягнення певних релігійних та етичних цілей. Метою аскетизму може бути досягнення свободи від потреб, зосередженості духу, підготовка до екстатичних станів, досягнення надприродних здібностей, в християнстві – співучасть в стражданнях Христа.

Розрізняють два основні види аскетизму: ритуальний і дисциплінарний. Ритуальний (релігійний) – практикують для очищення тіла, душі і розуму – мета практики якого, відкрити для себе дорогу до Бога і очищення від гріхів. Останній тип аскетизму був досить популярний серед ранніх християн, які вирушали в пустелі, ліси і гори, залежно від того, в якій місцевості мешкав майбутній адепт. Поступово серед аскетів почали проявлятися крайнощі цієї практики, з'явилися ті, хто не довіряв своєму тілу, ігнорував його потреби – тоді аскетизм ставав вже не тренуванням, а руйнуванням тіла і повним запереченням його значущості. З появою крайнощів в аскетичній практиці, почали з'являтися правила і аскетизм переріс з практики самокатування в практику, яка дисциплінувала тіло і організовувала розум, так з'явився інший вид аскетизму – дисциплінарний.

Дисциплінарний аскетизм наочно описується шляхом перерахування різноманітних технік і практик, що до нього входять. Як основні форми такого виду аскетизму можна виділити відлюдництво, безшлюбність, добровільна бідність, пости або утримування від певних видів їжі. Сюди ж можна віднести різні види дотримання мовчання, обмеження в пересуванні, психологічний (навмисне переживання неприємних психічних станів) аскетизм, самокатування. Всі ці форми в тій або іншій комбінації зустрічаються в аскетичних традиціях світових релігій – буддизмі, християнстві, ісламі. Причому в буддизмі і християнстві дисциплінарний аскетизм найяскравіше втілювався в чернецтві. Варто зазначити, що християнські аскети, удаючись до вищевказаних засобів умертвіння плоті, керуються прагненням до етичної і духовної досконалості. Їх мета – приборкання людської гріховності і перетворення тіла в інструмент, придатний для життя в наслідуванні Христа, так що строгість життя і покаяння розглядаються ними лише як засоби для досягнення цієї мети. Надмірне умертвіння плоті інколи вважалося (і продовжує вважатися) особливою заслугою або засобом спокутування гріха, проте подібні погляди є відхиленням від справжнього християнського аскетизму.

Так, існують дві точки зору на аскетизм: одна – позитивна, яка розглядає аскетичну практику як систему формування характеру і заохочує його, інша – негативна, розглядає аскетизм як систему пригнічення особистості і забороняє його.

В нашій статті хотілося б звернути увагу на те, як саме практика аскетизму представлена в іудейській духовній традиції. Релігія древніх євреїв утворилася під сильним впливом релігійних переконань і вірувань тих народів, які здавна населяли Палестину, Сирію і Фінікію, і які підтримували тісні взаємини з єгиптянами,

вавілонянами, хеттами і егейцями, що створили найбільші культури стародавнього світу. Проте, одними цими впливами єврейська релігія не визначається. Іудейська віра є перш за все, за висловом Г.Гегеля, „релігією піднесеного”, для якої характерне майже повне звільнення від природних образів.

Іншими словами, євреї практично першими відмовилися від себелюбства і споглядали Божественне як щось вище по відношенню до себе.

Єврейська релігія довела до логічного кінця процес розділення людської чуттєвості на духовне, або надчуттєве, і природне, або плотсько-тілесне буття. Саме у єврейській релігії надчуттєве стало розглядатися не в плані надлишку людських відчуттів, а як те, що виходить далеко за їх межі, що стає чистим духом, повністю позбавленим земних атрибутів.

Варто зазначити, що тілесне начало в іудаїзмі сприймається як фізична передумова буття людини в соціумі, як необхідна умова існування особистості і її служіння вищим силам.

Іудаїзм, генеза якого за біблійним переказом сягає єгипетського полону [8, 481], – релігія невеликого народу, котрий волею історичних обставин опинився під дією могутніх цивілізацій, вплив яких був настільки вагомий, що ставив під питання саме існування єврейського народу як певної самості. Ці умови змушували їх згуртовуватися аби уникнути асиміляції. Релігія Яхве націлювала людину на успіх тут, в поцейбічному житті, при цьому успіх мислився як досягнення влади, багатства і слави. Таким чином, достатньо природним було те, що в такій системі моральних пріоритетів аскетизму просто не знайшлося місця. Відмова від земних благ, зречення від багатства, свідоме придушення життєвих потягів, з точки зору іудаїзму, виглядає як відхилення від норми, як прояв нерозумності.

В іудаїзмі ніколи не було чернецтва і, відповідно, професійного аскетизму. Так, наприклад, М. Вебер, зазначав, що іудаїзм відрізнявся відсутністю систематичної аскези взагалі [Цит. за: 7, 402]. Євреї були позбавлені можливості експериментувати з людською тілесністю, тому що ці експерименти відволікали їх від боротьби за виживання. Придбання сім'ї, народження і виховання дітей не могли бути результатом добровільного вибору, але були загальновизнаним обов'язком іудея. Сім'я в іудаїзмі вважається наріжним каменем суспільного життя. Безшлюбність завжди рішуче відкидалася, і завданням сім'ї вважалося не лише народження дітей, але забезпечення згуртованості її членів. За С.М. Пілкінгтоном, ритуали народження і смерті складають ядро іудаїзму. Головним з них є переконання в важливості мати дітей, в святості людського життя [5, 146]. Шлюб дає можливість здійснити внесок до благополуччя світу; шлюб – це божественне установа. Розлучення допустиме, але не схвалюється, за виключенням тих випадків, коли шлюб виявляється невдалим.

Людина має бути вірна істині. Світ стоїть на істині, і той, хто нехтує своїм обов'язком жити, говорити і діяти в ім'я істини, зраджує світ.

Світ сам по собі є благим, і тому його дари, включаючи багатство, благословенні, якщо ними користуються правильно. Іудаїзм виступає проти аскетизму ще й тому, що він з оптимізмом дивиться на майбутнє цього світу.

В іудаїзмі аскетизм не лише не вважається добродієм або подвигом, але, навпаки, визнається злочином. Старозавітний закон про назорейців наказує по закінченню терміну назорейства принести жертву спокутування за досконалий гріх [Числ. 6, 14]. Так, Рахмал (єврейський мислитель 16 ст.) зазначав, що відлюдництво – ганебне, воно – дорога дурнів, які не лише не беруть від світу те, в чому немає особливої потреби, але і позбавляють себе необхідного, і катують свої тіла засобами, яких Господь абсолютно не бажає. Навпаки, людині заборонено мучити себе, і кожен, хто постить – грішник. Також зазначалось, що аскетизм осоружний духу єврейської

релігії. Справжній праведник не квапиться до вічного життя. В тому числі і до статевого аскетизму всі без виключення законовчителі ставилися негативно. Той, хто відмовився від вина, називався грішником, тим більше повинен був вважатися грішником той, хто відмовився від будь-яких задовольень.

Іудаїзм учить свого прихильника не відмовляти собі, бо немає в труні насолоди. Витоки цієї безвідповідальної філософії знаходяться в Старому Завіті: „хвалю я веселощі, тому що немає кращого для людини під Сонцем, як є, пити і веселитися” [Екк. 8, 15].

Старозавітне назорейство не можна сповна вважати аскетичним подвигом. Назорей, тобто той, хто присвятив себе Яхве, повинен був утримуватися від вина, не стригти волосся і не підходити до померлого [Числ. 6; 3, 5, 6]. Окрім цього назорей вільний був ні в чому собі не відмовляти. Але все ж таки у випадку порушення обіцянки, назорей повинен був остригти волосся, принести спокутувальну жертву та почати свою обітницю спочатку (обітниця могла прийматися як тимчасово, так і назавжди).

Аскетизм ніколи не займав суттєвого місця в єврейській релігії. Єдиним видом аскетизму, котрий отримав розповсюдження і всезагальне визнання (вже в біблійний період) є піст, який розглядається в Біблії як міра „смиріння душі”. Пророки неодноразово підкреслювали, що піст та інше умертвіння плоті самі по собі не ублажають Бога, а правомірні і доцільні лише тоді, коли сприяють моральному вдосконаленню людини.

Індивідуальна мотивація для різних видів аскези, котрі накладає на себе окрема особистість, також допустима, але і тут авторитети іудаїзму підкреслюють значимість не самих засобів як таких, а мети, до якої прагне той, хто звертається до аскези.

Ще більш критичними по відношенню до аскетичної практики були талмудистські авторитети, котрі розглядали аскетизм і відлюдництво як такі, що суперечили прагненню Бога дати людям можливість насолоджуватися дарованим їм земним життям. Лише в період жорстоких переслідувань євреїв в період Другого храму (2 ст. до н. е. – кінець 1 ст. н. е.) і після його руйнування, на думку більшості дослідників, аскетизму надали характер широко розповсюдженого руху, що також віднайшло своє відображення в Талмуді. Саме в той час і з'являється низка сект, в яких практика аскетизму набуває найбільш послідовного вираження.

Так, есеї – єврейська релігійна секта кінця епохи Другого храму, котра практикувала відлюдницький спосіб життя. Вони вірили в необхідність особистого благочестя і віддалення від скверни повсякденного життя.

Терапевти – єврейська аскетична секта, походження якої невідоме. Вони відрізнялись особливо суворим дотриманням аскетичної дисципліни. В цій секті особливу роль відігравала медитація, в стані якої вони постійно знаходились. Також свій час терапевти присвячували молитві, читанню священних книг. Задоволення тілесних потреб дозволялось тільки в нічний час; вони утримувались від вина, оскільки воно затьмарює розум, не їли м'яса, оскільки така їжа викликала в людині тваринні пристрасті. Те, що мало відношення до тілесних потреб, не допускалось у святилищі, де знаходилась лише Тора, книги Пророків і Псалми, а також речі, які призначались для поглиблення знання і благочестя.

Терапевти, як і есеї, не залишили помітного сліду в єврейському духовному житті. Однак, існує думка, що образ життя терапевтів поклав початок чернецтву в християнстві.

Також до аскетичних сект належали кумранська громада, назореї, рехавіти та інші. Це були переважно секти, які вели самотницький спосіб життя і відрізнялись особливо суворим дотриманням аскетичної практики.

Таким чином, запитуючи, яке ж все таки ставлення до аскетизму в іудейській духовній традиції, можна відповісти, що позитивне, якщо під аскетизмом розуміти уміння управляти своїми відчуттями, коли людина, що звільнилася від пристрастей, повністю віддається заняттям Торою. Але, якщо під аскезою розуміти „умертвіння плоті” – то різко негативне. Іудейська релігія забороняє подібні вправи, навіть якщо шляхом катування тіла і доведення його до крайнього фізичного стану, людина прагне досягти релігійного екстазу. Жодних тривалих постів, жодних монастирських затворів, жодної надмірної стриманості не передбачено в іудаїзмі. Високий душевний стан досягається не шляхом надмірного фізичного впливу на організм, а, наприклад, проникливою молитвою. Так, у євреїв не прийнято постити більше одного дня підряд (триденний піст персидських євреїв за часів Амана був особливим випадком.)

Іудаїзм – релігія оптимістична. Тора не розглядає людське тіло як щось гріховне. Освятити його виконанням заповідей – ось в чому завдання віруючого єврея. Послідовникам іудаїзму не можна утримуватися від шлюбу, не рекомендується вегетаріанство, що не пов’язано із заборонами медичного характеру.

За всю історію єврейського народу ми не знайдемо крайніх форм аскетизму. Стриманість практикувалася хіба що в древні часи у вигляді вищеописаних сект, і виражалася воно, головним чином, як відмова від деяких життєвих необхідностей. Єдиний привід для того, щоб утримуватися від необхідних речей ми можемо спостерігати лише в скорботі, але це також не тривалий період часу, а лише декілька днів.

Підводячи підсумки сказаному вище, варто зазначити, що аскетичні вчення засновувалися на уявленнях про смертність тіла і безсмертя душі, результатом чого було ствердження пріоритету духовного начала і зневажання тілесним. Такий погляд принижував цінність реального існування і заперечував можливість насолоди ним.

Аскетизм – це багатогранне явище, яке ґрунтується на самообмежуванні та самопримусі; свідомо, вольово, морально спрямована діяльність; специфічний засіб саморегуляції та самовдосконалення духовних, інтелектуальних, вольових та фізичних здібностей людини, який мотивується усвідомленням власної недосконалості, суперечливості між ідеальним і наявним станом особистості. Аскетизм трактується як відмова від життєвих благ і насолод, саморегуляція тілесних потреб, обмеження чуттєвих потягів і бажань, регуляція тілесних і душевних спонукань заради збереження духовної тверезості та набуття ясної свідомості, морального вдосконалення і духовного звеличення.

Що ж стосується неприйняття іудаїзмом аскетизму, то це зумовлено тим, що основоположною для цієї релігії є думка, що світ є добрим і в ньому немає місця для песимістичних настроїв. Вчення про перворідний гріх і порочність людини ніколи не мала опори в єврейській теології. Як наслідок цього, тіло та плоть людська не розглядаються ними як брудні, а бажання і пристрасті – як щось гріховне. Саме через ці погляди й не знайшлося прибічників аскетизму серед євреїв, за винятком тих небагатьох сект, про які вище велася мова.

Отже, аскетизм як невід’ємна частина релігійних духовних практик, займає вагоме місце в історії релігійно-філософської думки, а виявлені нами результати дослідження релігійної практики аскетизму можуть бути застосовані для розв’язання актуальних завдань і проблем, які ставить перед собою сучасне релігієзнавство.

Література

1. Біблія, або книги Святого письма Старого й Нового заповіту із мови давньоєврейської та грецької на українську наново перекладена. – Українське біблійне товариство, 1991. – 959 + 296 с.
2. Волков А.Б., Тарасов П.Г. Жить по закону Творца (основы еврейского благочестия): 2-е издание / А.Б. Волков, П.Г. Тарасов. – М.: Ин-т востоковедения РАН, 1999. – 125 с.
3. Гегель Г.В.Ф. Философия религии: в двух томах. Общ. ред. А.В. Гулыги. Пер. с нем. П. П. Гайденко и др. / Г.В.Ф. Гегель. – М.: Мысль, 1977. – Т. 2. – 573 с.

4. Киреева Н.М. Аскетизм в иудаизме в библейский и раввинистический период (на примере назорейства) / Наталья Киреева // Тирош VII. – М., 2005. – С. 13-23.
5. Пилкингтон С.М. Иудаизм / пер. с англ. Е.Г. Богдановой / С.М. Пилкингтон. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 400 с.
6. Пинес Шломо. Иудаизм, христианство, ислам: парадигмы взаимовлияния / Шломо Пинес. – Гешарим: Мосты культуры, 2009. – 367 с.
7. Религиоведение: Хрестоматия. Учеб. пособие / авт.-сост. П.И. Костюкович. – Минск: Новое знание, 2000. – 480 с.
8. Религиозные традиции мира. В 2 т. / пер. с англ. – М.: КРОН-ПРЕСС, 1996. – Т.1. – 576 с.
9. Телушкин Йосеф. Еврейский мир: Важнейшие знания о еврейском народе, его истории и религии / Йосеф Телушкин. – М.: Лехаим, 1998. – 574с.
10. Шифман И.Ш. Ветхий завет и его мир (Ветхий завет как памятник литературной и общественной мысли древней Передней Азии) / И.Ш.Шифман. – М.: Политиздат, 1987. – 239 с.

Аннотация. *Дудолодова Л.В. Своеобразие феномена аскетизма и его место в иудаизме.*

Статья посвящена освещению проблемы аскетизма. В нашем исследовании осуществляется обзор данного феномена, раскрывается сущность, содержание и особенности аскетизма как духовной практики. Значительное внимание в работе уделено месту аскетизма в иудейской духовной традиции.

Ключевые слова: *аскетизм, формы аскетизма, иудаизм, телесное начало, духовное начало.*

Summary. *Dudoladova L.V. Originality of the phenomenon of ascetism and his place in Judaism.*

The article is devoted to illumination of problem of ascetism. The review of this phenomenon is carried out in our research, essence, maintenance and features of ascetism, opens up as spiritual practice. Considerable attention is spared to the place of ascetism in Judaic spiritual tradition.

Keywords: *ascetism, forms of ascetism, Judaism, corporal source, spiritual source.*

Надійшла до редколегії 26.10.2010 р.

УДК 281.96

Ю.Є. Харьковщенко

СТАНОВЛЕННЯ МИТРОПОЛІЇ В КИЇВСЬКІЙ РУСІ В КОНТЕКСТІ РОЗКОЛУ ЦЕРКОВ 1054 РОКУ

У статті зазначається, що після релігійно-політичного конфлікту 1054 р., який практично не зачепив християнство в Київській Русі, всі зусилля зовнішніх релігійних центрів були спрямовані на вплив формуванні Київської митрополії. Оскільки князівство намагалося нейтралізувати політичну залежність Київської держави від Візантії і Риму, воно насамперед піклувалося про церковну незалежність. В результаті, крім візантійської і римської теорій про встановлення ієрархії Київської церкви, склалася і третя – слов'янська. Усі вони були наслідком найважливішої геополітичної події XI ст. – розколу християнства, в контексті якого відбулася розбудова Київської митрополії.

Ключові слова: *християнство, церковна організація, митрополія, Київська митрополія, митрополит, автокефалія.*

Протягом двох с половиною століть після введення християнства в Київській Русі церковне життя розвивалося навколо власного київського центру, утверджувалося по всій державі. Розбудова Київської митрополії мала непростий характер і обумовлювалася багатьма чинниками – від політичних до конфесійних. Князь